

Naturvårds- året 1970 in memoriam

Norge –
Ordberget har født noen mus
Danmark –
Teknikerna får skulden
Sverige, officiellt –
Oväntat engagemang ute i or-
ganisationerna
Sverige, kritiskt –
Sluta tala, börja handla

Sverige, officiellt

Byrådirektör Helge Jonsson kom 1969 till Naturvårdsverket från Sveriges Radio för att svara för Naturvårdsårets sekretariat och biträda den svenska nationalkommittén i informationsfrågor.

Efter Naturvårdsårets slut har han knutits till Naturvårdsverket som pressekreterare.

Vad trodde man sig kunna uppnå med Naturvårdsåret 1970? Vilket var målet – och var det kvantifierat på något sätt?

– Europarådet hade gett en del riktlinjer för kampanjen. Med dessa som utgångspunkt hade varje nationell kommitté att sammanställa ett program, som skulle motsvara Europarådets rekommendationer, så långt man hade resurser därtill, och efter utgångsläget i varje enskilt land.

I huvudsak kan man sammanfatta Naturvårdsårets mål till att skapa förståelse för att våra naturresurser är begränsade och därför kräver vettig hushållning.

Nådde man de uppsatta målen? Hade man inte gjort det, om man inte utlyst ett naturvårdsår?

– Det fanns redan vid Naturvårdsårets början ett för miljövården positivt utgångsläge här i Sverige. Den allmänna opinionen var för en bättre miljö och effektivare miljövård. Lagstiftningen var långt framme. Miljövårdens administration fanns redan, bl. a. i Naturvårdsverket och de regionala och kommunala organen.

Genom all information och upplysning har onekligen det allmänna medvetandet stärkts om våra naturresursers begränsning och vad detta medför. Det får ses som ett resultat av den samlade kampanjen. För-

modligen hade den effekten inte nåtts, 1970 inte hade gjorts till ett naturvårdsår. Mycket värdefullt var bl.a. att man i den svenska nationalkommittén engagerade praktiskt taget hela Organisationssverige. Nådde man några från början helt oväntade effekter genom kampanjen?

– Det totala resultatet av Naturvårdsåret var på sätt och vis en oväntad effekt. Speciellt om man ställer slutresultatet i förhållande till den centrala satsningen, var svårt att under förberedelserna förbereda sig att kampanjen skulle få så stor räckvidd och engagera så många människor. Där ligger ett stort värde, som man inte bortse ifrån – den enskilde individen engagerades i kampen för en bättre miljö.

Om nu det hela gick bra: skulle Ni då göra också 1971 till ett naturvårdsår?

– Naturvårdsåret 1971? – Nej! Det har varit ett mycket arbetsamt år, som trots ökad arbetsbelastning har fått klaras med relativt små eller inga resursökningar. Nu behövs en period av återhämtning. Intrycken ska smältas, och allt "det som planterats skall få växa upp". – Men skulle vilja ställa frågan – "naturvårdsår behövs de?" och svarar själv obetingat på frågan!

Norge

Civilingenjör Knut Endresen, chefredaktör för Teknisk Ukeblad

– Vi väntade oss att innan 1970 tog skulle alla medborgare vara klara över att samhället står inför en hel rad nyckelproblemer, i första hand vad gäller luft-, vatten- och markföroreningar, och att det gäller oss att åt eftervärlden bevara vissa naturvärden medan det ännu är möjligt, förklara de ledande naturvårdare.

Har man nått detta mål? Ingen kan i va fall sväva i tvivelsmål om att vi haft ett naturvårdsår. Ingen politiker med självaktning och respekt för sina väljare har undret att tala naturvård.

I Norge har vi nått ännu längre: lagstiftning om vattenföroreningar, fullnäringsom engångsförpackningar, lag om skydd, påbörjat lagstiftningsarbete mot föroreningar, DDT-förbud, fyra nationer parker.

Så har då ordberget fött en mus, som väl skulle ha fötts i alla fall. Lagstiftningens betydelse skall inte undervärderas, det ger oss en mäktig apparat, om vi vill utnyttja denna (men vi saknar den kontrollapparat som lagarna förutsätter). Vidare har vi fått en kommitté som skall samordna den splittrade miljövarvsforskningen, som utförs under ett av våra vetenskapliga forskningsråd. Nu hoppas vi bara att Huvudkommittén för norsk forskning lyckas samordna de tre forskningsråden.

Vi har också fått en Mardölakonflikt, där bl.a. naturvänner kedjade fast sig vid berget framför anläggningsmaskinerna — ett projekt som lämpar sig väl för konfliktforskning, hävdar chefen för Fredsforskningsinstitutet.

Men någon klar bild och sammanfattning har vi inte fått. Vi vet alla att miljövärd är viktigt. Vi vet bara inte vad vi skall göra rent praktiskt. Alla är vi eniga om att det kostar något att göra något, men vi har inte listat ut vem som skall betala, och det tycks råda enighet om att det är andras pengar vi skall använda, men hur?

Oslofjorden har blivit ännu lortigare än för ett år sedan. Någon reningsanläggning av betydelse har inte byggts här eller annorstädes. Någon huvudplan för utbyggnad av våra vattenkraftsresurser har vi icke fått.

Men industrin har gjort en del för att under opinionens tryck reducera sitt avfallsutsläpp i luft och vatten, och den inser att den har mycket mer att göra.

Teknikernas organisationer har gjort mycket för att göra klart att natur- och miljövarvsfrågorna inte löses med ord allena. De har 1970, som tidigare, genom undervisning försökt lära ut vad som kan göras rent praktiskt. De har intensifierat detta arbete, och de vill fortsätta med detta.

Skulle vi önska oss ett naturvårdsår till? Det tycks råda enighet om att det skall vi inte. I stället behöver vi nu en serie handlingens år, och skottpengar på varje politiker, som talar miljövärd utan att själv bidra med konkreta förslag till hur man skall lösa problemen.

Sverige, kritiskt

Tekn. lic. Bertil Håård, chefredaktör för Teknisk Tidskrift, ordförande i Föreningen Teknik och Miljö

Miljövärden tycks ha det gemensamt med vädret att många pratar om den, men få gör något åt den. Om all den energi som lagts ned på att tala, skriva och debattera om miljövärd i stället hade lagts på konkreta åtgärder, hade man kanske inte haft något miljövarvsproblem att tala, skriva och debattera om. Naturvårdsåret 1970 och Miljövarvskonferensen 1972 är kanske inte onödiga, men disproportionen mellan ord och handling bland rikspolitiker börjar bli besvärande påtaglig.

Miljövarvskonferenser har säkert flera funktioner att fylla. En är att uppföstra de politiska beslutsfattarna genom att konfrontera dem med en relativt sakkunnig opinion. En annan är att uppföstra folket genom att fästa intresset på vikten av olika miljövarvsfrågor. Men målet torde nås lättare genom en kontinuerlig informationsaktivitet och framförallt genom konkreta åtgärder, som man ser leder till resultat. På opinionens intresse för problemen är det inget fel.

I sitt tal vid konferensen Naturvård 70 i december 1970 tryckte jordbruksminister Ingemund Bengtsson på tre punkter, nämligen miljövarvsens internationalisering, miljövärden som en höjning av levnadsstandarden och planeringsinstrument för framtidens miljö.

Att så kraftigt betona miljövärdsens internationella aspekter verkar vara något av en undanflykt. Sopa först rent framför den egna dörren, så följer andra snart efter!

Att miljövärdena ingår i vår levnadsstandard är närmast en självklarhet.

När han efterlyser planeringsinstrument, träffar jordbruksministern huvudet på spiken. Företagsledningen i AB Sverige borde utveckla detta eller dessa instrument med det snaraste — instrument som inte bara förhindrar ytterligare miljöskador utan också garanterar att varje offrad miljötillgång ger ett utbyte i form av andra värden, som vi skattar högre.

Vad vi behöver är en ideologi, en politik, ett program, en planering, styrinstrument och konkreta åtgärder. Detta är viktigare än ord, tvivelaktig information och konferenser på hög nivå.

Danmark

Civilingenjör T. Morsing, chefredaktör för Ingenjörrens Ugeblad

Det är orimligt att hävda att man just 1970 löste miljöproblemen bättre än under 1969 eller i år. Ty problemen finns där ständigt — varje år, varje månad, varje dag. Och för att lösa dem kan vi inte begränsa oss till speciella arrangemang under ett enda år.

I Danmark har Naturvårdsåret som symbol inte heller spelat någon större roll. Debatten om föroreningsproblemen har däremot varit livlig. Mycket har sagts, men få beslut har fattats och ännu färre anslag beviljats.

Under 1960-talet började man göra teknikerna till syndabockar för miljöförstöringen. Ett exempel: I ett förslag 1970 till framtidsprogram för det konservativa partiet kommer man in på teknikens risker och människans alienation. Enligt förslaget skulle man tillsätta ett miljøråd, i vilket arkitekter, sociologer, psykologer och andra sakkunniga icke-tekniker skulle ingå. Det fanns alltså inte plats för tekniker med en utbildning som gör dem kvalificerade att bekämpa föroreningar! Senare ändrades formuleringen till "att miljørådet skall bestå av arkitekter, sociologer, psykologer, socialmedicinare och andra sakkunniga". Än finns det hopp för teknikerna!

Dansk Ingenjörsförening tog 1965 initiativ till en stor konferens om buller och föroreningar. Resultatet blev en rad utskott, som 1967 gav ut fyra betänkanden om buller, vatten- och luftföroreningar samt en allmän översikt. I denna hette det: "skulle ingenjörerna anse att föroreningsproblemen inte har beaktats tillräckligt kan det bl. a. bero på att teknikerna själva inte tydligt nog har betonat problemens betydelse".

I slutet av 1960-talet uppstod en väckelse-rörelse i miljöfrågor, där alla kanske inte hade samma grund för sin tro.

Under 1969 behandlades frågan om föroreningarna i regeringen, och ett utskott tillsattes med inrikesministern som ordförande och med handelsministern, kulturministern och lantbruksministern som övriga ledamöter. Samtidigt tillsattes ett föroreningsråd. Rådet fick följande uppgifter:

1) att kartlägga föroreningarna (vem, vad, hur, hur mycket, varför osv.)

2) att granska gällande bestämmelser och lagstiftning

3) att föreslå ny lagstiftning

4) att ge förslag till bekämpande av föroreningarna — även åtgärder som kunde vidtas omgående

5) att ge förslag till en blivande organisation för bekämpning av föroreningarna.

Under föroreningsrådet arbetar ett tekniskt utskott och en särskild arbetsgrupp, som har tillsatts av de statliga forskningsråden. Dessutom finns det fyra huvudutskott för vatten, luft, mark och buller. De har sammanlagt 25 underutskott.

I arbetet ingår också en kartläggning av

dansk forskning på området. Det gäller att bedöma var ökade insatser behövs mest, och i vilken ordning man skall ta itu med uppgifterna. Den här undersökningen är inte så lätt. Det visar sig lex. att inte mindre än 150 laboratorier berörs.

De första rapporterna från föroreningsrådet har kommit, och man räknar med att hela undersökningen skall vara klar i år.

Därmed kanske vi startat med vad vi måste göra: skapa ett bättre beslutsunderlag för politikerna. Men uppgiften blir också att engagera fler kvalificerade tekniker i miljövarsarbetet — och fler ungdomar i tekniken. ■

LINKÖPINGS HÖGSKOLA

ledigkungal

professuren i tillämpad fysik

Till Konungen ställd ansökan, åtföljd av personbevis och i 115 § universitetsstadgan angivna handlingar, inges till registrator, Linköpings högskola, 581 83 Linköping, senast 11.2.1971.

Närmare upplysningar kan erhållas från högskolans registrator, tel 013/13 03 90, varifrån också program för tjänsten kan rekvideras.

STF TLI
KURSVERKSAMHET

Integrerade kretsar

Stockholm 10–12 mars 1971

STF-TLI Kursverksamhet anordnar kursen "Integrerade kretsar" i Ingenjörshuset, Malmskillnadsgatan 48, Stockholm den 10–12 mars 1971.

Kursen vänder sig till apparatkonstruktörer och systemplanerare, som önskar ökad inblick i de möjligheter som står till buds i form av integrerade kretsar för en rationell uppbyggnad av elektroniska system. Den ger även ett ypperligt tillfälle för den tekniska personalen i ansvarig ställning att i koncentrerad form få en jämförelse av olika teknologiers status och utvecklingsmöjligheter.

Kursens syfte är att informera om den senaste utvecklingen inom den integrerade kretstekniken med tyngdpunkten lagd på tillämpningssidan.

Närmare upplysningar om kursen lämnas av civilingenjör Gösta Ekström, STF-TLI Kursverksamhet, Malmskillnadsgatan 48 A, Box 40 116, 103 43 Stockholm 40, tel. 08/14 20 00 ankn. 225.

STU hårt klämd i statsbudgeten

● Styrelsen för Teknisk Utveckling får 18,5 Mkr. i ökat anslag, säger industriministern

● En analys av siffrorna visar dock, att anslagsökningen närmast är noll.

● Man lyckas — som vanligt, — man frestad att tillägga — genom att bolla med reservationer anslag m.m. framkalla ett felaktigt intryck av ökad satsning.

— Oklarheter i statsmakernas inställning till STU:s framtida utveckling har gjort det svårt för STU att verka så aktivt som önskvärt vore, skrev generaldirektör Martin Fehrm i sin anslagsansökan i höstas. Om Sveriges insatser vad gäller teknisk FoU har på senare år snarast varit vikande.

Nu säger Industridepartementet, att STU mer aktivt skall initiera och samordna teknisk utveckling — forskningen skall komma i andra hand — men de ökade medel som ställs till förfogande tycks åtas upp av automatiska kostnadsökningar. Av årsskade 191,3 Mkr. får STU nämligen 113,5 Mkr. mot 112,1 för innevarande budgetår. Sedan drar man i budgeten från dessa siffror Malmfondspengar och reservationsanslag m.m. (från 112,1 Mkr. dras därmed 11 Mkr.) och får fram en ökning på 18 Mkr. Men den rätta siffran är alltså 1,4 Mkr! I rättvisans namn bör påpekas att anslaget för 1969/70 däremot på det sätt ökades kraftigt.

Dessutom har STU oavkortat beviljats 1 Mkr. i nyutrustningsanslag, något som verkar intressant och vettigt. STU avslutar också uppgiften att ge pengar till trafikförsäkerhetsforskning. 1 Mkr. för detta ändamål går i stället över på Trafiksäkerhetsverkets budget — i väntan på ett särskilt trafikforskningsorgan, som är i vardande.

Den svenska satelliten vill Krister Wickman skjuta upp — i avvaktan på klarhet. Vi bör "etablera en rymdverksamhet, som svarar mot kompetensprofilen hos svensk teknik, industri och vetenskap". Skall detta tolkas så att STU vill ha ett svenskt rymdprogram som strider mot denna kompetensprofil?

Generaldirektör Martin Fehrm, vars förordnande utgår i sommar, får, om han sitter kvar, en planeringsdirektör till sitt förfogande. Industriministern ställer ytterligare organisatoriska förändringar i utsikt.

Förra årets nyhet var att STU kunde beviljas sig för att ge utvecklingsstöd över en period av flera år. Ramen för sådana anslag vidgas nu — till 65 Mkr. enligt en passiv budgeten, till 75 enligt en annan. ■